

Az úr vacsorája az 1Kor 11-ben

Pál apostol az első korintusi levélben az eukarisztiával kapcsolatban arra kéri a híveket, hogy **tegyenek különbséget** az „úr vacsorája” és a „saját vacsora” között (1Kor 11,21). A megkülönböztetés nagyon lényeges, mivel ennek hiányában szakadás keletkezhet a közösségen belül. Ezért szükséges Pál figyelmeztetése, hogy akik ezt nem teszik meg, „... ezért nem dicsérlek benneteket” (1Kor 11,22). Ezt követően tér át Pál apostol az úr vacsorájának szentségi jellegének értelmezésére, és következik az eukarisztia ünneplésének „liturgikus” elbeszélése. A mai gyakorlattal szó szerint megegyező leírást Pál azzal vezeti be, hogy ő maga is az Úrtól kapta mindezt. Pál apostol az „alapító szavakban” tulajdonképpen **összekapcsolja** az eukarisztia szentségét (*küriakon deipnon*; 1Kor 11,20) és a keresztény közösséget (*ekklésia tou Theu*; 1Kor 11,22), együtt az Úr halálára való emlékezéssel (1Kor 11,26). Ebből az következik, hogy ahol nincs egyház, vagyis egy szilárd közösség, ott nem lehet beszélni az Úr vacsorájáról sem. A szentségi részesedés nem az egyes egyének dolga, akik közvetlenül és külön egyesülnének Krisztussal, hanem egyedül **a közösségi részesedés képes a feltámadt Krisztus halálának szentségi jellegét befogadni**. Az Úr vacsorája nem nélkülözheti a kenyérben és a borban részesülő közösséget: „Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesülés? S a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesedés. Mi ugyanis sokan egy test, egy kenyér vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk. (1Kor 10,16–17)” Az „Úr vacsorája” (*küriakon deipnon*) és az „Úr asztala” (*trapeza Küriou*) kifejezés az újszövetségi írásokban „a kenyér szétosztása” elnevezéssel megjelenik. És csak ezután találkozunk az eukarisztia meghatározással. Az 1Kor 11 elbeszélésében az Úrra hivatkozva szól Pál a rituális vacsoráról (1Kor 11,23b: „**Urunk, Jézus elárulásának éjszakáján** fogta a kenyeret”). Ő adja a kenyeret a tanítványok kezébe mint az ő emlékének és halálának hirdetését (1Kor 11,23–26).

Ebben az esetben egy **páratlan utalás történik a történeti Jézusra**, az ő életének egy valóságos eseményére. Pál ezt a megemlékezést akkor illeszti bele a levelébe, amikor a korintusiak kisebb csoportokra oszlanak, s ezt szóvá is teszik: „Azt hallom, hogy amikor közösségbe gyűltök, szakadás mutatkozik köztetek.” Ennek oka, hogy ki-ki magával hozza ennivalóját, és azt kisebb körökben fogyasztják el az eukarisztiát követően. Ezzel teljességgel ellentmondanak Krisztus áldozatának eggyé és egységessé tevő hatásának: „Amikor ugyanis egybegyűltök, már nem az Úr vacsoráját eszitek, hiszen étkezéskor ki-ki a saját vacsoráját veszi elő, hogy elfogyassza, s az egyik éhen marad, a másik pedig dözsol.” A levélben ezután következik az utolsó vacsora elbeszélése, majd ezt követően Pál ismét visszatér a közösségen belüli szakadásokra, amelyeket orvosolni szeretne: „Testvéreim, ha étkezésre gyülekeztek, várjátok meg egymást. Aki éhes, egyék otthon, hogy ne ítéletre gyűljetek össze.” Az emberi gyengeség és az elkülönülés a keresztény közösségeket is fenyegeti. Ezért teszi hozzá eme szavaihoz az Apostol, hogy „a többi majd megérkezésem után rendezem el”. Mi is lehet ez a többi? (*tà de loipà; loiposz* 'a többi') Ez a „többi” valószínűleg a keresztények egysége, amelyre tanítani kell az egyéneket külön-külön, és magát a közösséget is. Ugyanis az már a kezdeti időkben világossá vált, hogy bár az egyház mutatja be az eukarisztiát, az Úr vacsoráját, de mégis az eukarisztia hozza létre az egyházat. Egy észak-afrikai közösségtől a diocletianusi üldözés (Kr. u. 304) idején maradt fenn a fohász, hogy nem élhetünk vasárnap, azaz az Úr vacsorája, vagyis az eukarisztia nélkül. Pál apostol levele folytatásában utal arra, hogy „a test ugyan egy, de sok tagja van, a testnek ez a sok tagja azonban mégis egy test. Így Krisztus is.”

Az első keresztény közösség és az eukarisztia

Jézus egyházalapítói szándéka, melyet apologetikus céllal is megfogalmaz a teológia, teljesen egyértelmű és vitathatatlan. Az elsődleges igazolást a **tizenkét apostol** kiválasztása jelenti, amint ezt a II. Vatikáni Zsinat is meghatározza a *Lumen gentium* kezdetű dogmatikus konstitúciójában (8). A tizenkettes szám utal a tizenkét törzsrre mint intézményre, és a tizenkét apostol kiválasztása ennek az intézményességnek az alapját, keretét adja.

Az egyház második létrehozó oka, hogy Jézus földi működése során (Mt 16–18) és feltámadása után is (Jn 21,15–17) Péter apostolra – mint sziklaalapra – bízta az egyház vezetését. Végül az egyház alapításának harmadik szempontja az utolsó vacsorán elhangzott eukarisztikus kijelentés, mely az elkövetkező időben is biztosítja az egyház fennmaradását („ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”; Lk 22,19). Kijelenthetjük tehát, hogy az **egyház** valójában **az utolsó vacsora alkalmával született**, ezért a legszorosabb egységben van az apostolokkal, akik Krisztus parancsát – „ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” – hűségesen megtartották, és ezáltal épült ki az intézményes egyház. Ennek írásos emléke az első korintusi levél 11. fejezete, mely már az élő egyház gyakorlatát tükrözi.

Összehasonlítva más vallási intézmények kialakulásával és megszilárdulásával, a vallástörténetben páratlan módon nagyon korán megjelenik az egyház közösségének létrehozó és alapító cselekedete ünneplés formájában, rendszeres eseményként. Az Újszövetség – időrendben – első írata az első tesszalóniki levél (Kr. u. 51–52) **Krisztus feltámadása után** megközelítőleg **húsz évvel**. Elmondhatjuk, hogy itt kezdődik az Újszövetség – *hic principit novum testamentum*. Az ApCsel 18,2 beszámol arról, hogy Pál Korintusba való érkezése után nem sokkal találkozott egy Aquila nevű, pontuszi származású zsidóval, aki nemrég érkezett Itáliából feleségével, Priszcellával, mert Claudius (Kr. u. 41–54) elrendelte, hogy az összes zsidó hagyja el Rómát (a császári ediktum 49/50-ben keletkezett). Pál valószínűleg 54–55-ben írta Efezusból az első korintusi levelet.

Az első keresztény közösségekben rendszeresen megünnepelték az „Úr vacsoráját”, amint erre Lukács evangélista, a születő egyház krónikása az *Apostolok Cselekedeteiben* „**kenyértörés**” (klaszai arton) megnevezéssel több helyen utalást tesz (ApCsel 2,42–47; 20,7.11; 27,35).

Pál apostol életének állomásait saját leveleiből és az *Apostolok Cselekedeteiből* határozhatjuk meg egyértelmű biztonsággal. Lukácsra – aki Pál második missziós útjától kísérte az apostolt – Pál mint „kedves orvosra” emlékezik (Kol 5,15). Lukács egyik legfontosabb munkamódszere az alaposág volt, amint erről evangéliuma kezdetén is szól: „Mindennek, elejétől kezdve, szorgalmasan [akribósz] utánajártam.” (Lk 1,3) A történelmi, művészi és orvosi adottságokkal rendelkező „kísérő” nemcsak hűséges követője lett Pál apostolnak, hanem élete minden eseményének írásos lejegyzője is.

Az *Apostolok Cselekedeteiben* két olyan helyet is találunk, ahol Pál mutatja be az eukarisztiát. Az első helyen az apostol éppen a kovásztalan kenyér napjai után távozik hajóval Filippiből, és érkezik meg öt nap alatt Troászba, ahol egy hetet töltött (ApCsel 20,6). Lukács ezen a ponton megjegyzi: „**A hét első napján összegyűltünk kenyértörésre.**” (ApCsel 20,7) A „*klaszai arton*” (‘megtörni a kenyeret’; *klaó* ’széttör, megtör’) egyértelműen utal az ApCsel korábbi állításaira, ahol többek között azt olvassuk, hogy az első hívek „a kenyeret házaknál törték meg” (ApCsel 2,46).

A troászi esti igehirdetés során „egy Eutikusz nevű ifjú a fáradságtól lezuhant a harmadik emeletről, és holtan szedték össze” (ApCsel 20,9). Pál életre keltette, utána fölment, és „megtörte a kenyeret” („*klaszasz ton arton*”; ApCsel 20,11). **A troászi közösség** ezért is jött össze, hogy **Pál apostol jelenlétében ünnepeljen**. Itt világosan **megjelenik az eukarisztia szertartásának két része**. Az első az igeliturgia: „Pál beszélt hozzájuk, egész éjfélig kinyújtotta a beszédét.” (ApCsel 20,7), majd az ifjúval történt esemény után „fölment az emeleti terembe, és megtörte a kenyeret” (ApCsel 20,11). Ez az eukarisztia második része, az áldozat liturgiája. Utána következik az agapé, majd pedig **egy további beszéd**, amelyről a leírásban hallunk: „Evett, és hosszan beszélt, egészen virradatig.”

Egy másik eset a Róma felé vezető úton történt, amikor a hánykolódó tengeren lévő hajón Pál „kezébe vette a kenyeret, hálát adott az Istennek, és mindannyiuk szeme láttára megtörte” (ApCsel 27,35). Ez valóban eukarisztia volt, vagy Pál – ahogy a többi utastársát is erre biztatta – egyszerűen vallásos módon ételt vett magához? Mindenesetre elgondolkodtatók a gesztus és azok a szavak, amelyekkel ezt Lukács feljegyezte: „Kezébe vette a kenyeret, hálát adott Istennek, megtörte, és hozzáfogott enni.” Valójában az átváltoztatás fogalmaival találkozunk, de nem lehet kizárni, hogy Pál csak „jó példát mutatott” arra, hogy a többiek is – amint ezt előtte kérte (ApCsel 27,33) – vegyenek magukhoz valami táplálékot. A szavaknak ez a sorrendje utal az emmauszi tanítványok tapasztalatára is, amikor Jézus „kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte, s odanyújtotta nekik” (Lk 24,30).